

LAW

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.7.15>

ZAGRANICZNE DOŚWIADCZENIA W ZAKRESIE ADMINISTRACYJNYCH I PRAWNYCH REGULACJI DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ: POZYTYWNE DOŚWIADCZENIA DLA UKRAINY

Oleksandr Golovach

*zwycięzca wydziału prawa administracyjnego, karnego i procesu
Międzynarodowego Uniwersytetu Biznesu i Prawa (Cherson, Ukraina)
ORCID ID: 0009-0007-8462-3561*

holovach_ol@ukr.net

Adnotacja. Publikacja naukowa analizuje doświadczenia innych krajów w zakresie administracyjno-prawnych regulacji działalności gospodarczej. Szczególną uwagę zwraca się na pozytywne doświadczenia krajów Unii Europejskiej, Wielkiej Brytanii i USA, które posiadają najbardziej rozwinięte systemy administracji publicznej w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, ugruntowane i efektywne systemy podatkowe, wykazują pozytywne doświadczenia w tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju biznesu itp.

Podkreśla się, że na szczególną uwagę zasługują pozytywne doświadczenia zagranicą w utrzymywaniu właściwej równowagi pomiędzy swobodą działalności gospodarczej a kontrolą organów administracji publicznej, co przejawia się w rygorystycznych zasadach deklarowania dochodów i ich opodatkowania, co kształtuje dyscyplinę i sens finansowy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorców, rozumiejąc, że bardziej opłaca się prowadzić działalność gospodarczą według ustalonych zasad, niż iść w cień, unikać płacenia podatków, korzystać z pracy nieudokumentowanych pracowników i dopuszczać się innych nielegalnych działań.

Zwraca się uwagę, że biorąc pod uwagę pozytywne doświadczenia innych krajów w zakresie administracyjnych i prawnych regulacji działalności gospodarczej na Ukrainie, wszystkie krajowe organy administracji publicznej powinny skupiać swoje działania na tworzeniu przejrzystych i zrozumiałych warunków prowadzenia działalności gospodarczej, co wyklucza przejawy korupcji, a także jest zgodne z praktyką prawną administracji biznesowej w krajach UE, Wielkiej Brytanii i USA.

Ponadto proponuje się zaczerpnąć z pozytywnych doświadczeń USA w zakresie braku konieczności rejestracji podmiotów gospodarczych, bazując na fakcie, że każda osoba, z wyjątkiem prawnie określonych urzędników organów administracji publicznej, może swobodnie prowadzić działalność gospodarczą, jednak kluczowa jest dyscyplina finansowa – terminowe płacenie podatków, a także przestrzeganie przepisów celnych, migracyjnych i innych gałęzi legislacji.

Słowa kluczowe: doświadczenia zagraniczne, działalność przedsiębiorcza, integracja europejska, globalizacja, adaptacja, administracja publiczna, wdrażanie, odpowiedzialność, kierunki priorytetowe, doskonalenie.

FOREIGN EXPERIENCE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF BUSINESS ACTIVITIES: A POSITIVE EXPERIENCE FOR UKRAINE

Oleksandr Golovach

*Applicant at the Department of Administrative, Criminal Law and Procedure
International University of Business and Law (Kherson, Ukraine)
ORCID ID: 0009-0007-8462-3561*

holovach_ol@ukr.net

Abstract. The scientific publication is devoted to the experience of foreign countries regarding the administrative and legal regulation of business activity. Particular attention is paid to the positive experience of the countries of the European Union, the Great Britain and the USA, which have the most developed systems of public administration of relations in the field of business activity, established and effective taxation systems, demonstrate positive experience in creating favorable conditions for business development, etc.

It is emphasized that the positive experience of foreign countries in maintaining a fair balance between freedom of entrepreneurial activity and control by public administration bodies deserves special attention, which is manifested in strict rules for declaring income and their taxation, which forms the financial discipline and sense of social responsibility of entrepreneurs, understanding that it is more profitable to conduct business according to the established rules than to go into the shadows, avoid paying taxes, use the labor of undocumented workers and commit other illegal actions.

Attention is drawn to the fact that, taking into account the positive experience of foreign countries in the field of administrative and legal regulation of business activity, all national bodies of public administration should focus their activities on creating transparent and understandable conditions for conducting business, which excludes manifestations of corruption, and also complies with legal practice business administration in the EU, Great Britain and USA.

In addition, it is proposed to borrow the positive experience of the USA regarding the absence of the need to register business entities, based on the fact that every person, with the exception of legally defined officials of public administration bodies, can freely carry out business activities, but the key is financial discipline - timely payment taxes, as well as compliance with the provisions of customs, migration and other branches of legislation.

Key words: foreign experience, entrepreneurial activity, European integration, globalization, adaptation, public administration, implementation, responsibility, priority directions, improvement.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Олександр Головач

здобувач кафедри адміністративного, кримінального права і процесу

Міжнародного університету бізнесу і права (Херсон, Україна)

ORCID ID: 0009-0007-8462-3561

holovach_ol@ukr.net

Анотація. В науковій публікації досліджується досвід зарубіжних країн щодо адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності. Особлива увага приділяється позитивному досвіду країн Європейського Союзу, Великої Британії та США, які мають найбільш розвинуті системи публічного адміністрування відносин у сфері підприємницької діяльності, налагоджені та ефективні системи оподаткування, демонструють позитивний досвід створення сприятливих умов для розвитку бізнесу тощо.

Підкреслюється, що на особливу увагу заслуговує позитивний досвід зарубіжних країн щодо підтримки справедливого балансу між свободою підприємницької діяльності та контролем з боку органів публічної адміністрації, що проявляється в жорстких правилах декларування доходів та їх оподаткування, чим формується фінансова дисципліна та почуття соціальної відповідальності підприємців, розуміння того, що бізнес вигідніше вести за встановленими правилами, аніж виводити в тінь, ухилятися від сплати податків, використовувати працю неформальних працівників та вчиняти інші неправомірні дії.

Акцентується увага на тому, що враховуючи позитивний досвід зарубіжних країн у сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні, всі національні органи публічної адміністрації повинні зосередити свою діяльність на створенні прозорих та зрозумілих умов ведення бізнесу, що виключає прояви корупції, а також відповідає юридичній практиці адміністрування бізнесу в країнах ЄС, Великій Британії та США.

Крім того, пропонується запозичити позитивний досвід США щодо відсутності необхідності реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, виходячи з того, що кожна особа, за виключенням визначених законом посадових осіб органів публічної адміністрації, може вільно здійснювати підприємницьку діяльність, проте ключовою є фінансова дисципліна – своєчасна сплата податків, а також дотримання положень митного, міграційного та інших галузей законодавства.

Ключові слова: зарубіжний досвід, підприємницька діяльність, євроінтеграція, глобалізація, адаптація, публічна адміністрація, імплементація, відповідальність, пріоритетні напрями, удосконалення.

Вступ. Дослідження перспективних напрямів удосконалення національного законодавства у сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності буде неповним без системного аналізу та узагальнення (включаючи порівняльний аналіз) відповідного досвіду зарубіжних країн.

Країни-члени Європейського Союзу та США пройшли довгий шлях формування національних систем правового регулювання та адміністрування підприємницької діяльності, допустили ряд помилок, які врешті рещт призвели до глобальної фінансової кризи 2007-2008 року, тому дослідження як позитивного, так і негативного досвіду адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності органами публічної адміністрації зарубіжних країн має як теоретичне, так і практичне значення для розвитку національної доктрини адміністративного права та напрацювання пропозицій щодо удосконалення чинного національного законодавства, яким врегульовано різні аспекти здійснення підприємницької діяльності в Україні.

Різні аспекти адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні досліджували такі відомі науковці як Д. Бабенко, Ю. Битяк, А. Близнюк, А. Боровик, С. Вітвіцький, В. Гарашук, Н. Дяченко, П. Лютиков, Д. Парамонов, Т. Разіна, А. Чорна та інші вчені.

Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності досліджували Я. Білоусова, О. Деренко, О. Квасниця, І. Орлова, О. Рябцев та інші дослідники.

Проте зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності досліджувався в основному фрагментарно, в контексті іншої тематики, що актуалізує необхідність проведення окремого дослідження даної теми.

Методологія підготовки даної публікації складається з органічного поєднання філософських (діалектика та метафізика), загальнонаукових (прийоми логічного методу (аналіз, синтез, дедукція та індукція), системний та структурно-функціональний методи) та спеціально-юридичних методів дослідження (формально-юридичний метод та метод юридичного моделювання). Враховуючи тематику статті, найбільшою мірою застосовуються методи порівняльного правознавства.

Постановка завдання. Метою наукової публікації є порівняльне дослідження зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності та виокремлення відповідного позитивного досвіду для імплементації в національне законодавство та юридичну практику.

Результати дослідження. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні є задовільним.

Так, за результатами дослідження проведеного Торгово-промисловою палатою України (дані експрес-опитування «Барометр бізнесу») більшість підприємців відчувають проблему перевірок бізнесу. Зокрема, після скасування мораторію на перевірки бізнесу 43% підприємців гостро відчувають проблему перевірок бізнесу; 40% компаній, які взяли участь у дослідженні, взагалі не відчувають проблеми перевірки бізнесу; 17% опитаних підприємців зазначили, що перевірки заважають їм вести бізнес, а от 4% сказали, що перевірки навіть допомагають покращити бізнес-процеси (Більшість підприємців відчувають проблему перевірок бізнесу – результати дослідження ТППУ, 2023).

Окрім перевірок, актуальним питанням для громадян, які прийняли рішення зайнятися підприємницькою діяльністю, є їх реєстрація як суб'єктів підприємницької діяльності, отримання всіх необхідних дозволів та ліцензій, постановка на облік в органах Державної податкової служби України тощо. Не зважаючи на функціонування «Єдиного вікна» для реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, можливості використання особистого електронного кабінету платника податків для формування та подання документів звітності, в Україні тільки починає формуватися культура підприємницької діяльності, складовими елементами якої є відчуття соціальної відповідальності за результати своєї діяльності, повага до контролюючих органів публічної адміністрації та готовність неухильно дотримуватися вимог чинного законодавства, якими врегульовано різні аспекти здійснення підприємницької діяльності.

Основна проблема державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності полягає в самому факті необхідності такої реєстрації, коли особа розуміє, що вона відразу попадає під контроль уповноважених суб'єктів владних повноважень, зобов'язується подавати звітність та сплачувати податки.

Суб'єктам малого і середнього бізнесу необхідно використовувати касовий апарат (електронне обладнання, оснащене спеціальним пристроєм, що дозволяє друкувати касові чеки), вести бухгалтерський облік тощо.

Водночас, в цивілізованих зарубіжних країнах є різні підходи до питання державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.

Так, І. Орлова зазначає, що у деяких зарубіжних країнах торгова реєстрація (державна реєстрація) має обов'язкове значення не для всіх форм підприємницької діяльності. Виходячи з наведеного, на її думку, можна запропонувати визнавати в Україні суб'єктами господарювання індивідуальних підприємців на підставі самого факту здійснення торгових (підприємницьких) угод – підприємницької діяльності без державної реєстрації (Орлова, 2018: 141).

Так, в американському праві традиційно виділяються корпорації *de jure* та *de facto*, тобто не виключається можливість діяльності фактично існуючих, але таких, що не пройшли державну реєстрацію, корпорацій. Водночас незареєстровані корпорації за законодавством позбавлені права на судовий захист (Орлова, 2018: 141).

Таким чином, органи публічної адміністрації не зобов'язують, а заохочують підприємців офіційно реєструвати свої компанії.

О. Рябцев також зазначає, що однією із найдивовижніших особливостей США по відношенню до малого бізнесу є те, що в індивідуальних підприємців абсолютно відсутня необхідність реєструватися. Індивідуальним підприємцем стають у момент здійснення угоди (продажу або надання послуг) фізичною особою для іншої фізичної особи або компанії. Єдине, що потрібно особі для здійснення підприємницької діяльності в якості індивідуального підприємця – це зареєструвати ідентифікаційний номер роботодавця (Employer Identification Number – EIN). Усі витрати, які пов'язані з веденням бізнесу та необхідні для здійснення підприємницької діяльності (витрати на пальне, робоча форма, мобільний зв'язок тощо), можна вносити в декларацію про витрати. Більшість або всі ці витрати будуть відніменовані від загальної суми доходу, що зменшить суму податку (Рябцев, 2020).

На окрему увагу заслугове система оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності в США.

Так, як зазначає О. Рябцев, система оподаткування в США досить складна, але завдяки стабільній системі податкового управління, яку було оновлено в 2019 році, на збір 100 доларів податків в США витрачається всього 48 центів. Податкова декларація оформлюється 1 раз на рік, причому це можна зробити навіть у торговельному центрі за допомогою фірми-посередника. Для індивідуальних підприємців оформлення декларації коштуватиме приблизно 150-250\$.

Показово, що ведення підприємницької діяльності в США не вимагає проведення аудиту або бухгалтерських перевірок. Прибутки підлягають оподаткуванню за тими ж ставками, що і прибутки фізичних осіб, а їхній відсоток залежить від штату та міста реєстрації індивідуального підприємця. У деяких штатах індивідуальні підприємці взагалі звільнені від оподаткування на місцевому рівні.

Таким чином, на відміну від національної практики адміністрування оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності, в США у індивідуальних підприємців не має необхідності в реєстраторі розрахункових операцій. Проте, якщо індивідуальний підприємець обслуговує велику кількість клієнтів, то ведення реєстрації розрахункових операцій полегшить декларування його доходів. Отже, як і випадку із реєстрацією бізнесу, органи публічної адміністрації не зобов'язують, а заохочують підприємців вести реєстрацію розрахункових операцій.

Враховуючи вищезазначене, О. Рябцев формулює висновок про те, що малий бізнес в США працює на дуже спрощених і приємних умовах, що в свою чергу сприяє розвитку економіки (Рябцев, 2020).

Отже, для України важливим і таким що заслуговує на запозичення є вищеописаний досвід США щодо відсутності необхідності державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності з одночасним адміністративно-правовим забезпеченням фінансової дисципліни, включаючи контроль своєчасної та в повному обсязі сплати податків та інших обов'язкових платежів.

На увагу заслуговують також особливості ведення бізнесу у Великій Британії.

Так, Велика Британія на сьогодні перебуває на 7-му місці за рейтингом Світового Банку щодо спрощених процедур заснування компанії та ведення бізнесу на її території. Зокрема, на відкриття бізнесу у Великій Британії в середньому витрачається 12 календарних днів (11-ть днів – у країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку). Варто зазначити, що Велика Британія входить у десятку найбільших товаровиробників і є другим найбільшим у світі експортером у сфері послуг.

Спрощена система реєстрації бізнесу у Великій Британії, яка включає низку ключових аспектів (зокрема, запровадження принципу єдиного вікна, можливість реєстрації як на підставі документів, що надані в паперовій та електронній формах, так і на підставі «модельного статуту», наявність великого розмаїття організаційно-правових форм юридичних осіб тощо), створює сприятливі умови для ведення бізнес-діяльності як на території Сполученого Королівства, так і за його межами (Особливості ведення бізнесу в Великій Британії, 2023).

Слід зазначити, що в Україні також реалізовано принцип єдиного вікна під час реєстрації бізнесу, а також є можливість подання документів (для реєстрації бізнесу та податкової звітності) в електронній формі. Так, на Єдиному порталі державних послуг «Дія» є розділ «Автоматична реєстрація ФОП», тобто онлайн відкриття ФОП, де можна зареєструвати фізичну особу підприємцем, обрати загальну чи спрощену систему оподаткування. Реєстрація відбувається в автоматичному режимі без участі державного реєстратора.

У Великій Британії принцип єдиного вікна діє на всій території шляхом концентрації збору усієї реєстраційної інформації під час створення нової юридичної особи або особи - підприємця Державним реєстратором компаній Великої Британії «Companies House» (реєстраційна палата) з офіційною адресою – <https://www.gov.uk/government/organisations/companies-house>, зокрема через єдину систему реєстрації за участю Державного агентства з підтримки приватного бізнесу «Business Link».

Зазначена система функціонує у відповідності до Закону Великої Британії «Про компанії» від 2006 року (Companies Act 2006), та передбачає збір статутної інформації про компанію, а також податкової інформації для реєстрації у системі сплати корпоративного податку Податково-митній службі Великої Британії. Перелік інформації, якою можуть обмінюватися державні структури, визначається Законами Великої Британії «Про захист персональних даних» від 1998 року та «Про вільний доступ до інформації» від 2000 року, який у свою чергу вимагає, щоб основна частина інформації про компанії була доступна громадськості.

Загалом процес реєстрації компанії за принципом єдиного вікна (по інтернету – «онлайн») займає не більше 24 годин. При використанні паперового методу реєстрації – до п'яти робочих днів (Особливості ведення бізнесу в Великій Британії, 2023).

Отже, в плані цифровізації процесів реєстрації та ведення бізнесу в Україні для підприємців створені всі необхідні умови, які відповідають європейським стандартам та враховують провідний зарубіжний досвід.

На особливу увагу заслуговують програми державної підтримки малого та середнього бізнесу у зарубіжних країнах. Показовою в цьому плані є державна підтримка розвитку малого бізнесу в США (на прикладі штату Каліфорнія).

Так, у США державна підтримка малого бізнесу відбувається шляхом впровадження різноманітних програм: гарантовані кредитні програми; венчурні програми; програми гарантування боргових зобов'язань; інвестиційні програми.

Спираючись на досвід США, можна стверджувати, що гарантування позик є однією з найбільш ефективних форм державної підтримки малого підприємництва. Крім того, у Сполучених Штатах Америки відсутні особливі податкові режими для малих підприємств, дохід підприємства оподатковується в залежності від його розміру (Державна підтримка розвитку малого бізнесу в США (штат Каліфорнія), 2023).

До прикладу, Каліфорнія пропонує ряд інформаційних ресурсів для підприємців і ділових людей. Щоб отримати бізнес-допомогу, можна звернутися до: Центру Розвитку Малого Бізнесу (Small Business Development Centers), який допомагає малому бізнесу отримати доступ до капіталу; Асоціації Каліфорнії з питань місцевого економічного розвитку (California Association for Local Economic Development); Центру Послуг Відставних Керівників (Service Core of Retired Executives); Центрів з Міжнародного Розвитку Торгівлі (Centers for International Trade Development).

У штаті Каліфорнія функціонує шість відділень Адміністрації з питань малого бізнесу, це, зокрема, округ Лос-Анджелес, округ Фресно, округ Сакраменто, округ Сан-Дієго, округ Сан-Франциско та округ Санта-Ана. Стільки ж адміністрацій функціонує в штаті Техас, в інших штатах Америки – по дві або одній адміністрації. До програм, які надає Адміністрація з питань малого бізнесу, може долучатися малий бізнес штату Каліфорнія. Адміністрації з питань малого бізнесу в округах, крім вищезгаданих послуг, надають: допомогу підприємствам, які перебувають у власності та під контролем соціально і економічно неблагополучних осіб. Допомога надається шляхом реалізації програми Розвитку Підприємництва Меншин (Minority Enterprise Development Program); консультування жінок – власниць малого бізнесу (Women's Business

Ownership Representatives); доступні спеціальні кредитні програми для залучення малого бізнесу в міжнародну торгівлю; доступні гарантовані кредити для ветеранів (Державна підтримка розвитку малого бізнесу в США (штат Каліфорнія), 2023).

Конгрес США розробив спеціальну програму розвитку інновацій для малих підприємств. Відрахування на цю програму щорічно збільшуються на 1 млрд. дол. США. Адміністрація SBA (Адміністрація з питань малого бізнесу) відіграє роль основного координатора програми SBIR (The Small Business Innovation Research (SBIR) program), здійснюючи керівництво та контроль реалізації інноваційних проєктів, затверджених тематичними планами всіх співзасновників. Адміністрація SBA щорічно звітує перед Конгресом про результати реалізації проєктів в рамках цієї програми. Завдяки конкурсній програмі на базі нагород SBIR надає змогу малим підприємствам дослідити їх технологічний потенціал. Завдяки цій програмі малі підприємства можуть брати участь у дослідженнях та розробках на федеральному рівні (Державна підтримка розвитку малого бізнесу в США (штат Каліфорнія), 2023).

Вищезазначений досвід цілком може бути впроваджений в національне законодавство та юридичну практику за умов належного фінансування відповідних програм.

Окремо слід відзначити позитивний досвід адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в країнах-членах ЄС.

Так, О. Деренько в своєму дослідженні приділив увагу міжнародному досвіду державного регулювання та підтримки малого підприємництва у Федеративній Республіці Німеччина та в Італійській Республіці (Деренько, 2012: 95-96).

Так, у Німеччині з 1978 р. здійснюється спеціальна управлінська програма «Загальна концепція науково-технічної політики в співвідношенні з малим підприємництвом», якою передбачається сприяння в галузях наукових досліджень, фінансування ризикової діяльності, покращення умов передачі технологій, забезпечення науковими кадрами (Заярна, 2011: 200-201).

Тобто основна ставка в сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності у Німеччині робиться на розвиток високотехнологічного виробництва, яке надає можливість випускати на ринок конкурентоздатні товари із значною доданою вартістю, що сприяє зростанню ВВП та дозволяє позиціонувати Німеччину як країну-виробника високоякісних товарів, а німецьких підприємців – як надійних контрагентів у сфері міжнародної торгівлі.

В Німеччині існує велика кількість закладів, які надають консультації малим і середнім фірмам з різноманітних питань (від результатів маркетингових досліджень до допомоги у подоланні бюрократичних бар'єрів). Консультаційні центри фінансуються як урядом, так і спілками приватних підприємців. Міністерство економіки Німеччини в свій час розробило програму, основним завданням якої була допомога малим і середнім підприємствам у підготовці до функціонування в умовах єдиного внутрішнього ринку ЄС.

Для національних органів публічної адміністрації в контексті активізації євроінтеграційних процесів важливо запозичити вказаний позитивний досвід.

У межах вказаної програми асигнуються кошти на проведення галузевих та структурних досліджень, розширення консультаційної та інформаційної допомоги підприємництву, активізацію участі малих та середніх компаній у різних європейських ярмарках та виставках (Шайдюк, 2010: 251-252).

Також О. Деренько зазначає, що велику підтримку малим і середнім підприємствам уряд Німеччини надає за допомогою кредитів і субсидій. З бюджету федерації та земель їм надаються пільгові інвестиційні кредити, особливо при освоєнні високотехнологічних виробництв, кредити для створення власних підприємств. Державна підтримка малого бізнесу направлена, перш за все, на забезпечення його фінансової самостійності. У федеральній програмі субсидування малих і середніх підприємств існує спеціальна стаття допомоги для підвищення долі власних коштів, яка склала біля 30% всіх субсидій. Особам, що створюють нові підприємства, надаються кредити строком до 20 років.

Крім того, уряд Німеччини розробив концепцію стимулювання наукових досліджень на малих і середніх підприємствах. Велике значення надається інформаційним і консультаційним послугам у нових галузях технології, перебудові професійного навчання, особливо підвищенню кваліфікації кадрів, зайнятих інноваціями.

У межах цільових програм малому та середньому бізнесу як і раніше виділяються чималі кошти для таких програм, як біотехнологія, засоби автоматизації, використання мікроелектроніки (Деренько, 2012: 96-97.).

Результатом такої розумної політики органів публічної адміністрації Німеччини стало формування високого рівня культури підприємницької діяльності, стрімкий розвиток високотехнологічного виробництва та високоякісної сфери послуг. Принцип єдності наукоємних технологій та підприємництва у Федеративній Республіці Німеччина є позитивним прикладом для національної системи адміністрування бізнесу.

Вартим на увагу є також досвід Італійської Республіки щодо адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності. Так, з жовтня 1991 р. в Італії діє закон про заходи щодо сприяння модернізації та розвитку малих підприємств. Для фінансування малих підприємств, їх технічної модернізації, підготовки кадрів, впровадження системи контролю за якістю виготовленої продукції, дійової підтримки на зовнішніх ринках та інших напрямів стимулювання розвитку малого бізнесу щорічно виділяються значні фінансові ресурси. При цьому особлива увага приділяється депресивним південним районам. Саме сюди надходить 2/5 зазначених асигнувань. Таким чином, новостворені малі промислові підприємства південних районів Італії протягом 10 років взагалі не платять податок на прибуток і місцеві податки (Рибчак, 2006).

Пільгове оподаткування діє і для створюваних з метою модернізації малих підприємств фінансових компаній. Не підлягає оподаткуванню 5% приросту їх участі протягом кожного фінансового року. Поряд з пільговим оподаткуванням система державної підтримки малого підприємництва в Італії включає також цільове субсидування і пільгове кредитування (Деренько, 2012: 95-96.).

Щодо пільгового оподаткування для депресивних регіонів слід зазначити, що такий адміністративний підхід порушує принцип рівності всіх перед законом та часто веде до зловживання правом з боку відповідних суб'єктів підприємницької діяльності. Україна має свій як позитивний, так і негативний досвід пільгового оподаткування (зокрема, в рамках спеціальних економічних зон), яке часто-густо використовувалось недобросовісними підприємцями для особистого збагачення та «легального» ухилення від сплати податків.

Підсумовуючи слід зазначити, що навіть позитивний зарубіжний досвід у сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності слід впроваджувати в національне законодавство та юридичну практику із урахуванням національних правових традицій та звичаїв, а також особливостей національної правосвідомості.

На даний час основним правовим документом-орієнтиром для адаптації національного законодавства до європейських стандартів адміністрування бізнесу є Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Верховною Радою України Законом № 1678-VII від 16 вересня 2014 р. (Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014).

Висновки. Проведене дослідження досвіду зарубіжних країн щодо адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності дає підстави сформулювати висновок про те, що на особливу увагу заслуговує позитивний досвід зарубіжних країн щодо підтримки справедливого балансу між свободою підприємницької діяльності та контролем з боку органів публічної адміністрації, що проявляється в жорстких правилах декларування доходів та їх оподаткування, чим формується фінансова дисципліна та почуття соціальної відповідальності підприємців, розуміння того, що бізнес вигідніше вести за встановленими правилами, аніж виводити в тінь, ухилятися від сплати податків, використовувати працю неоформлених працівників та вчиняти інші неправомірні дії.

Враховуючи позитивний досвід зарубіжних країн у сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності в Україні, всі національні органи публічної адміністрації повинні спрямовувати свою діяльність на створення прозорих та зрозумілих умов ведення бізнесу, протидію проявам корупції, а також враховувати відповідну юридичну практику адміністрування бізнесу в країнах ЄС та США, що має сприяти подальшим євроінтеграційним процесам та побудові конкурентоздатної національної економіки.

На увагу та можливе запозичення заслуговує позитивний досвід США щодо відсутності необхідності реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, виходячи з того, що кожна особа, за виключенням визначених законом посадових осіб органів публічної адміністрації, може вільно здійснювати підприємницьку діяльність, водночас ключовим є дотримання фінансової дисципліни – своєчасна сплата податків, а також дотримання положень митного, міграційного та інших галузей законодавства.

На окрему увагу та запозичення (імплементацию в національне законодавство та юридичну практику) заслуговує розроблена Міністерством економіки Німеччини програма допомоги малим і середнім підприємствам підготуватися до функціонування в умовах єдиного внутрішнього ринку ЄС. Для України в контексті євроінтеграційних процесів ключовим завданням є зокрема інтеграція малих та середніх підприємств в загальноєвропейський ринок.

Також вартою запозичення є спеціальна програма розвитку інновацій для малих підприємств в США (The Small Business Innovation Research (SBIR) program), яка потребує окремого аналізу з метою імплементатії в національне адміністративне законодавство.

Перспективність подальшого дослідження даної теми обумовлена необхідністю дослідження досвіду інших зарубіжних країн у сфері адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності, адже в рамках однієї публікації не можливо охопити увесь масив відповідних матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Більшість підприємців відчувають проблему перевірок бізнесу – результати дослідження ТППУ. Liga Zakon. 16.10.2023 URL: https://biz.ligazakon.net/news/222845_bshst-pdprints-vdchuvayut-problemu-perevrok-bznesu---rezultati-doslzhennya-tppu
2. Орлова І.М. Зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання. *Юридичний вісник*. 2018. № 1 (46). С. 138–143.
3. Рябцев О. Контроль і оподаткування малого бізнесу в США. 17 серпня 2020 р. Громадська організація «Поступ». Медіа. URL: <https://postup.org.ua/novyny-i-publikatsii/472-kontrol-opodatkuvannya-malogo-b-znesu-v-ssha>
4. Особливості ведення бізнесу в Великій Британії. Міністерство економіки України: офіційний сайт. 12.12.2023. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=cc288aa8-d8d0-4592-b6b9-1066c7b6d9bf&title=OsoblivostiVedenniaBiznesuVVelikiiBritanii>
5. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в США (штат Каліфорнія): інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. 15.12.2023. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29001.pdf>

6. Деренко О. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. *Бізнес інформ. Економіка: проблеми підприємництва*. 2012. № 5. С. 95–97.
7. Заярна Н.М. Міжнародний досвід підтримки малого бізнесу та сучасні українські реалії. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.1. С. 198–201.
8. Шайдюк І.Є. Європейський досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. *Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції «Концептуальні засади формування менеджменту в Україні»*. Київ, Одеса, Стамбул. 17-22 травня 2010 р. С. 246–252.
9. Рыбчак В.І. Світовий досвід державного регулювання підприємств малого бізнесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2006. Вип. 16.1. С. 441–445.
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Верховною Радою України Законом № 1678-VII від 16 вересня 2014 р. Дата оновлення: 30.11.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_011#Text

References:

1. Bilshist pidpriyemstiv vidchuvaiut problemu perevirok biznesu – rezultaty doslidzhennia TPPU [The majority of entrepreneurs experience the problem of business inspections - the results of the study of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine], Liga Zakon. 16.10.2023. URL: https://biz.ligazakon.net/news/222845_blshst-pdprints-vdchuvayut-problemu-perevrok-bznesu---rezultati-doslidzhennya-tppu [in Ukrainian].
2. Orlova, I.M. (2018) Zarubizhnyi dosvid pravovoho rehuliuвання diialnosti subiektiv hospodariuvannya [Foreign experience of legal regulation of business entities]. *Yurydychnyi visnyk*. № 1 (46). P. 138-143. [in Ukrainian].
3. Riabtsev, O. (2020) Kontrol i opodatkovannya maloho biznesu v SShA [Control and taxation of small business in the USA]. Hromadska orhanizatsiia «Postup». Media. URL: <https://postup.org.ua/novyny-i-publikatsii/472-kontrol-opodatkovannya-malogo-bznesu-v-ssha> [in Ukrainian].
4. Osoblyvosti vedennia biznesu v Velykii Brytanii [Peculiarities of doing business in Great Britain]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: ofitsiinyi sait. 12.12.2023. <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=cc288aa8-d8d0-4592-b6b9-1066c7b6d9bf&title=OsoblyvostiVedenniaBiznesuVVelikiiBritanii> [in Ukrainian].
5. Derzhavna pidtrymka rozvytku maloho biznesu v SShA (shtat Kaliforniia): informatsiina dovidka, pidhotovlena Yevropeiskym informatsiino-doslidnytskym tsestrom na zapyt narodnoho deputata Ukrainy [State support for the development of small businesses in the USA (state of California): an information document prepared by the European Information and Research Center]. 15.12.2023. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29001.pdf> [in Ukrainian].
6. Derenko, O. (2012) Mizhnarodnyi dosvid derzhavnogo rehuliuвання ta pidtrymky maloho pidpriyemnytstva [International experience of state regulation and support of small business]. *Biznes inform. Ekonomika: problemy pidpriyemnytstva*. № 5. P. 95–97. [in Ukrainian].
7. Zaiarna, N.M. (2011) Mizhnarodnyi dosvid pidtrymky maloho biznesu ta suchasni ukrainski realii [International experience of small business support and modern Ukrainian realities]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. Issue. 21.1. P. 198–201. [in Ukrainian].
8. Shaidiuk, I.Ie. (2010) Yevropeyskyi dosvid derzhavnogo rehuliuвання ta pidtrymky maloho pidpriyemnytstva [European experience of state regulation and support of small business]. *Materialy III Vseukrainskoi naukovoi konferentsii «Konseptualni zasady formuvannya menezhmentu v Ukraini»*. Kyiv, Odessa, Stambul. P. 246-252. [in Ukrainian].
9. Rybchak, V.I. (2006) Svitovyi dosvid derzhavnogo rehuliuвання pidpriyemstv maloho biznesu [World experience of state regulation of small business enterprises]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. Issue. 16.1. P. 441-445. [in Ukrainian].
10. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part], ratyfikovana Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy Zakonom № 1678-VII vid 16 veresnia 2014 r. Data onovlennia: 30.11.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_011#Text [in Ukrainian].